

АНАЛІЗ І ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТУ ПРО ПЛАТЕЖІ НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ НА ПРИКЛАДІ ВИДОБУВНИХ КОМПАНІЙ

©2023 ОЛЕКСІЧ Ж. А., СОЛОДУХА М. В.

УДК 331.108.3:349.22
JEL: H23; M41; M42; N50; Q56; Q57

Олексіч Ж. А., Солодуха М. В. Аналіз і характеристика звіту про платежі на користь держави на прикладі видобувних компаній

У статті проведено аналіз діяльності підприємств нафтовидобувної галузі та виділено основні потужні нафтовидобувні компанії України. У ході аналізу було з'ясовано, що велику частку податкових надходжень у бюджеті держава отримує саме від підприємств видобувної промисловості. Причиною такого явища є наявність великої кількості родовищ корисних копалин, що знаходяться на території України. Проаналізовано стандарт і звіти Ініціативи щодо впровадження прозорості у видобувних галузях (EITI – Extractive Industries Transparency Initiative), які забезпечують якісне розкриття інформації про стан справ у видобувній галузі країни та прозорість в управлінні природними ресурсами. Визначено основні характеристики й особливості звітів про платежі на користь держави (проаналізовано форму, зміст, звітний період, фінансові показники, кількість працівників, періодичність подання, публічність, терміни оприлюднення, суб'єкти перевірки). Проаналізовано нормативно-правове регулювання, зокрема Закон України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях», складання таких звітів, види та розмір відповідальності за нескладання звітів про платежі на користь держави. Аналіз показав, що застосування штрафів та імплементація вітчизняного законодавства позитивно впливає на регулярність і правильність складання звітів про платежі на користь держави. Імплементація законодавства та розробка рекомендацій щодо написання звіту компанії нафтовидобувного сектора дає змогу публікувати інформацію, яка вказує не лише на кількість надходжень до бюджету держави, а й якісні показники діяльності таких компаній. Проаналізовано світовий досвід використання податкових надходжень до місцевих бюджетів, яке приводить до раціонального та справедливого розподілу коштів в інтересах усіх сторін процесу споживання та використання природних ресурсів. За даними проаналізованої звітності нафтовидобувних закордонних компаній було виявлено основні шляхи та напрямки застосування податкових надходжень та їх ефективність.

Ключові слова: видобувна галузь, нефінансова звітність, соціальна відповідальність, сталий розвиток, звіт про платежі на користь держави.
Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 21.

Олексіч Жанна Анатоліївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: z.oleksich@uabs.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4486-974X>

Солодуха Марія Вікторівна – аспірантка кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: m.v.solodukha@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4115-8360>

UDC 331.108.3:349.22
JEL: H23; M41; M42; N50; Q56; Q57

Oleksich Z. A., Solodukha M. V. Analysis and Characterization of the Report on Payments in Favor of the State on the Example of Extractive Companies
The article analyzes the activities of enterprises in the oil industry and highlights the main powerful oil producing companies of Ukraine. In the course of the analysis, it was found that the State receives a large share of tax revenues in the budget from extractive industry enterprises. The reason for this phenomenon is the presence of a large number of mineral deposits located on the territory of Ukraine. The standard and reports of the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), which provide high-quality disclosure of information on the state of affairs in the country's extractive industry and transparency in the management of natural resources, are analyzed. The main characteristics and features of reports on payments in favor of the State are determined (the items analyzed were: form, content, reporting period, financial indicators, number of employees, frequency of submission, publicity, terms of publication, subjects of inspection). The legal regulation, in particular the Law of Ukraine «On Ensuring Transparency in Extractive Industries», the preparation of such reports, the types and amount of liability for failure to prepare reports on payments in favor of the State are analyzed. The analysis showed that the application of fines and the implementation of domestic legislation positively affects the regularity and correctness of reporting on payments in favor of the State. The implementation of legislation and the development of recommendations for writing a report of companies in the oil sector allows to publish information indicating not only the amount of the State budget revenues, but also the quality indicators of the activities of such companies. The world experience of using tax revenues to local budgets is analyzed, which leads to rational and fair distribution of funds in the interests of all parties to the process of consumption and use of natural resources. According to the analyzed reports of oil-producing foreign companies, the main ways and directions of application of tax revenues and their effectiveness are identified.

Keywords: extractive industry, non-financial reporting, social responsibility, sustainable development, report on payments in favor of the State.

Fig.: 2. Tabl.: 2. Bibl.: 21.

Oleksich Zhanna A. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Sumy State University (2 Rymskoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: z.oleksich@uabs.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4486-974X>

Solodukha Mariia V. – Postgraduate Student of the Department of Accounting and Taxation, Sumy State University (2 Rymskoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: m.v.solodukha@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4115-8360>

Концепція корпоративної соціальної відповідальності є основною складовою європейської стратегії. Підвищення якості звітності зі стало розвинути, а також корпоративної звітності є одним із ефективних інструментів державної політики при дотриманні концептів корпоративної соціальної відповідальності. Звіт про платежі на користь держави став невід'ємною складовою цієї звітності.

Україна у 2013 р. приєдналася до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях (ІПВГ). ІПВГ передбачає собою міжнародний стандарт, в якому розкривається інформація про стан справ у видобувному секторі країни, також цей стандарт покликаний забезпечити прозорість в управлінні природними ресурсами країни.

Україна має сильну сировинно-мінеральну базу, і платежі від видобування є одним із основних джерел формування фінансових ресурсів держави. Саме тому контроль за цими надходженнями потребує детального вивчення.

Варто відмітити, що Звіт про платежі на користь держави дозволяє підприємствам уникнути проблем з податковими тягарями, що, своєю чергою, демонструє дотримання європейських підходів при веденні бізнесу.

Однак важливість і необхідність складання цих звітів, їхній вплив на економіку мало досліджені. Тому виникає потреба в аналізі та оцінці ефективності впровадження цього виду звіту.

У 2015 р. була прийнято Директиву 2013/34/ЄС, що дозволило країнам ЄС визначитися з формами звітності. Цей самий час знаменується активним дослідженням питання звітів про платежі на користь держави.

Так, P. Sikka, R. Murphy зазначили, що складання звіту платежів на користь держави привело до позитивних змін у поданні податкової звітності, зокрема інформація нафтовидобувних компаній про сплату податків стала якісною [13]. P. Jansky, A. Knobel, M. Meinzer, T. Palanska у своїй роботі акцентували увагу на тому, що звіти про платежі на користь держави вплинули на прозорість звітності транснаціональних компаній [11]. M. Hanlon дискутує на тему вимог ОЕСР/BEPS до звітності по країнах і розриву між даними звітності по країнах і поточною податковою політикою за принципом «втягнутої руки» трансфертного ціноутворення [12].

Що стосується вітчизняних науковців та практиків, то питання обліку на підприємствах видобувної галузі досліджуються у працях таких авторів, як: Л. В. Чижевська, Т. Я. Коцкулич, Я. Д. Крупка та ін. Так, О. А. Боярова зазначає, що з поява звітів про платежі на користь держави зумовлює виконання Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях», що дало змогу висвітлювати інформацію для отримувачів таких платежів [4]. Я. В. Олійник акцентує свою увагу на відсутності точних рекомендацій

щодо заповнення такого звіту, які мають бути відомі громадськості та висвітлені на сайті Міністерства фінансів [9]. О. І. Малишкін говорить, що при складанні таких звітів варто акцентувати увагу не тільки на тому, як їх складати, а й на тому, що варто вказувати інформацію з бухгалтерських рахунків, а не лише інформацію про податкові надходження. Це варто робити для більшої прозорості [8]. Проте дані вчені не акцентують увагу на тому, як саме впливають такі звіти на економіку України та куди і як розподіляються податкові надходження.

Метою статті є вивчення діяльності підприємств видобувної галузі України в аспекті розкриття інформації у звіті про платежі на користь держави.

На основі статистичних і звітних даних нафтовидобувних компаній проведено аналіз податкових надходжень, зафіксованих у звітах про платежі на користь держави. На основі дослідження й аналізу звітів зарубіжних компаній визначено основні напрямки цільового застосування податкових надходжень.

Ініціативою щодо впровадження прозорості у видобувних галузях (ІПВГ) (англ. *EITI – Extractive Industries Transparency Initiative*) був затверджений стандарт, який повинен забезпечити якісне розкриття інформації про стан справ у видобувній галузі країни та прозорість в управлінні природними ресурсами. Ініціатива була створена у 2003 р., і вже у 2022 р. її впровадили більше 50 країн світу. Україна приєдналася до Ініціативи у 2013 р. Кожного року наша країна випускає Звіти ІПВГ. На сьогоднішній день звітами охоплені 10 видобувних галузей, зокрема видобування:

- ✦ кам'яного вугілля;
- ✦ нафти та природного газу;
- ✦ руд заліза;
- ✦ руд титану;
- ✦ руд марганцю;
- ✦ глин вогнетривких;
- ✦ глин тугоплавких;
- ✦ піску кварцового;
- ✦ каміння будівельного та ін. [2].

Видобувна галузь робить найбільший внесок у надходження держави. Вона має істотне значення для економіки України. Саме тому сьогодні, через введення звіту про платежі на користь держави та імплементацію Директиви 2013/34/ЄС, ми можемо забезпечити скорочення бюджетних асигнувань, підвищити рівень іноземних інвестицій та підтвердити законність походження сировини вітчизняними експортерами в контексті європейських вимог. Звіт про платежі на користь держави створюватиме передумови суспільно відповідального використання корисних, адже це документ, який містить інформацію про діяльність суб'єктів діяльності, які здійснюють діяльність у видобувній сфері, необхідну для забезпечення прозорості у видобувних галузях у відповідному звітному періоді, крім того, деталізовану інформацію про по-

датки і збори, інші платежі, сплачені у звітному періоді [5].

Основні вимоги щодо форми та строків подання звіту про платежі на користь держави визначено в Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [3] і «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» [5] (табл. 1).

Такий звіт оприлюднюється разом з іншими видами звітів та аудиторським висновком на вебсторінці (сайті) підприємства в єдиному електронному форматі, визначеному Міністерством фінансів України, на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ. Таким чином, цей звіт не є складовою фінансової звітності та, відповідно, обов'язку подання такого звіту до контролюючих органів разом із Декларацією законодавством не визначено.

Також у ст. 44 Директиви 34 зазначено, що материнські підприємства, які є великими та суспільно значущими підприємствами, що діють у видобувній галузі, мають складати консолідований звіт про платежі на користь держави. Складання консолідованого звіту є обов'язковим [1].

Порушення складання такої звітності в Україні регулюється Законом України № 2545 «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях». Згідно зі ст. 12 даного закону суб'єкти несуть відповідальність у вигляді штрафів за:

- ✦ нерозкриття інформації або порушення строків такого розкриття – 5 000 НМДГ (85 000 грн);
- ✦ неповноцінне розкриття інформації у звіті або порушення процедури розкриття – 2 000 НМДГ (34 000 грн) [5].

На відміну від України, у країнах Європи штрафи за невиконання вимог складання таких звітів значно вищі (наприклад, в Італії – від 25 000 до 100 000 євро).

З початку 2017 р. Україна приєдналася до плану BEPS (*Base Erosion and Profit Shifting*) по боротьбі з розмиванням податкової бази та виведенням прибутку з-під оподаткування. План складається з конкретних кроків або навіть законопроектів, які пов'язані з питаннями міжнародного оподаткування. Ці кроки спрямовані на те, щоб покласти край агресивному податковому плануванню та порушенню складання звіту про платежі на користь держави.

За підрахунками Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), річні втрати бюджетів країн досягають \$240 млрд. Це відбувається через несплату податків до бюджету. Саме тому впровадження звітів про платежі є необхідним, адже левову частку податкових надходжень складають саме кошти видобувної промисловості.

За останніми показниками, прямий внесок видобувних галузей у ВВП становить 6,67% (364,20 млрд грн). Валова додана вартість видобувних галузей у ВВП показує позитивну динаміку починаючи з 2016 р. (рис. 1).

Частка видобувної галузі в загальній вартості експорту товарів та послуг в Україні становить 5,63% проти 4,94% у 2020 р. Найбільшою часткою в загальній вартості експорту товарів та послуг є неагломеровані руди заліза – 4,94% загальної вартості експорту товарів та послуг у 2021 р. [21].

Варто відмітити, що, незважаючи на збільшення валової доданої вартості видобувних галузей у гро-

Таблиця 1

Основні критерії щодо змісту та порядку складання звіту про платежі на користь держави

Критерій	Зміст
Форма	Електронна форма у xml-форматі (містить 2 розділи: інформація про нараховані та сплачені платежі на користь держави та інформація про сплачені платежі органам місцевого самоврядування)
Зміст	Інформація про: податок на прибуток; частину чистого прибутку, що вилучається до бюджету; дивіденди; рентну плату; екологічний податок; збори та інші платежі
Звітний період	Календарний рік, який починається з 01 січня кожного року та закінчується 31 грудня того самого року
Фінансові показники	Загальна сума балансу – 20 000 000 євро; чистий оборот – 40 000 000 євро
Кількість працівників	Середня кількість працівників у фінансовому році – 250 осіб
Періодичність подання	Щорічно, до 1 вересня року, що настає після звітного періоду (видобуток корисних копалин); не пізніше 28 лютого наступного за звітним року (заготівля деревини)
Публічність	Публічно відкритий протягом трьох років з дня розкриття
Терміни оприлюднення	До 30 квітня року, що настає за звітним періодом (видобуток корисних копалин); до 1 червня року, що настає за звітним періодом (заготівля деревини)
Суб'єкт перевірки	Органи, до сфери управління яких належать підприємства

Джерело: складено на основі [3; 5].

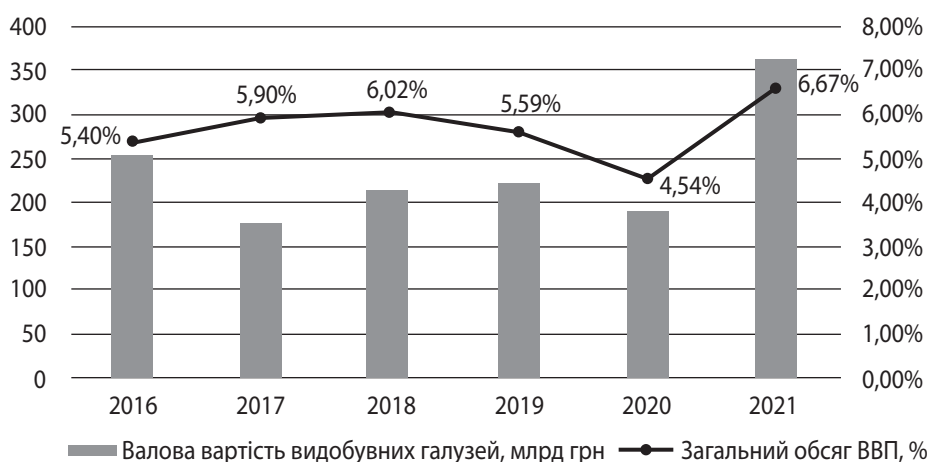

Рис. 1. Внесок видобувних галузей у ВВП України у 2016–2021 рр., млрд грн

Джерело: складено на основі [6; 7; 19–21].

шовому вираженні, частка видобувних галузей у ВВП України зменшилась і склала 5,59% у 2019 р. і 5,63% у 2021 р., у порівнянні з показником 6,02% у 2018 р. і 5,94% у 2017 р. Дана динаміка спричинена тим, що економіка України в цілому зростала швидшими темпами, ніж видобувна галузь. Так, наприклад, ВВП України у 2019 р. збільшився на 11,63% порівняно з 2018 р., а от валова додана вартість видобувної сфери – лише на 3,78%. Однак дані 2020 р. свідчать про незначне падіння суми внеску видобувної галузі, що становить 190,34 млрд грн, при цьому частка у ВВП складає 4,54%. Такі зміни насамперед спричинені ситуацією з COVID-19 та трансформаційними процесами в економіці у зв'язку з гармонізацією вітчизняного та європейського законодавства.

А от обсяг надходжень на користь держави від компаній підзвітних видобувних галузей у 2021 р. згідно з даними державних органів (ДПС, ДМС, Мін-економіки, Держгеонадра), становив 186659,5 млн грн, що на 11,42% більше, ніж у 2019 р. (табл. 2).

Найбільший внесок у платежі на користь держави серед видобувних галузей припадає на галузь добування нафти та природного газу – 149339058,93 тис. грн. А частка внеску видобувних галузей у загальній сумі капітальних інвестицій склала 10,66% їх загального обсягу у 2020 р.

Дані про надходження 2020 р. було опубліковано 54 компаніями в рамках Звіту ІПВГ. Компанії надавали інформацію про обсяг податкових та інших платежів для того, щоб перевірити звіти на відсутність роз-

біжностей. Такі розбіжності були виявлені в 39 компаній, після чого їм було надіслано додаткові запити для виявлення причин таких розбіжностей і подальших коригувань. Відтак первинна розбіжність у сумі –5467065,15 тис. грн, або –2,99%, зменшилася до фінальної розбіжності в сумі 30558,85 тис. грн, або 0,02%.

Серед лідерів компаній сплати таких податків АТ «Укргазвидобування», НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Укрнафта» (рис. 2).

Дані компанії, що працюють у видобувній та суміжних галузях, забезпечили загалом 119 млрд грн, або 84% податкових і неподаткових надходжень до бюджетів різних рівнів.

У результаті заповнення консолідованого звіту про платежі на користь держави компанії надали інформацію щодо витрат на соціальні та благодійні цілі (19 підзвітних компаній). Згідно з даними вказаних компаній, їх сумарні платежі на соціальні та благодійні цілі у 2019 р. становили 257829,09 тис. грн. У розрізі цільових напрямків найбільша частка соціальних і благодійних витрат підзвітних компаній було віднесено до категорії «Підтримка місцевих громад» – 203446,16 тис. грн, або 78,91%. Витрати у сфері «Охорона здоров'я» і «Освіта та наука» склали 13983,68 тис. грн (5,42%) та 18844,39 тис. грн (7,31%) відповідно.

Проте важливим питанням залишається саме розподіл коштів, отриманих від сплати податків за користування природними ресурсами в місцевих бюджетах. Адже видобуток корисних копалин несе значну шкоду екологічному стану, місцям, де здійснюється видобуток, а також стану соціального-еко-

Таблиця 2

Надходження на користь держави від видобувних галузей у 2014–2020 рр., млн грн

Показник	Рік						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Податкові надходження	57977	92515	104963	145430	154780	165350	186659

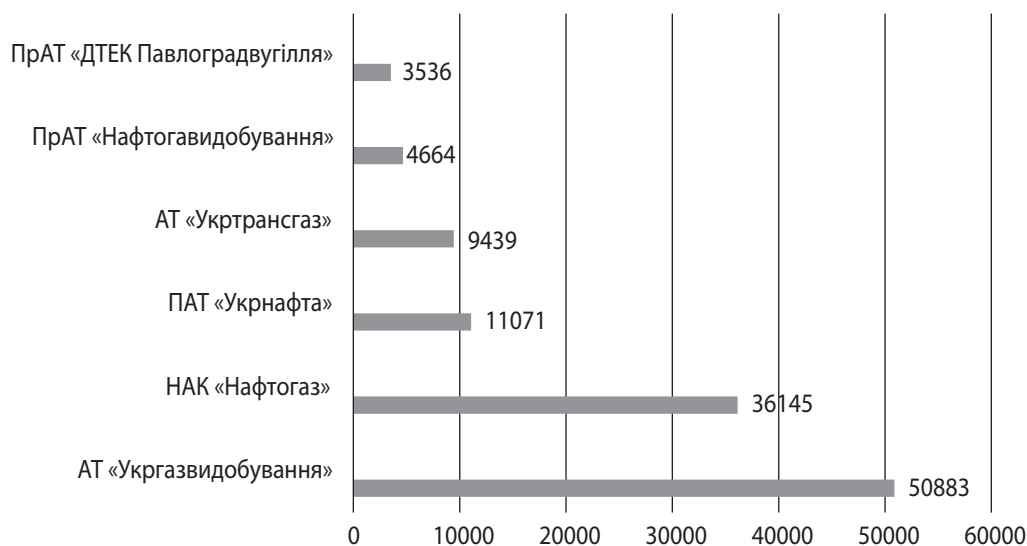

Рис. 2. Основні платники всіх податків та зборів видобувної галузі у 2019 р., млн грн

Джерело: складено на основі [6; 7].

номічного розвитку громад, де відбувається відпрацювання таких запасів.

У різних регіонах нашої країни розробляється понад 250 родовищ нафти та газу, проте лівова частка від податкових надходжень такої діяльності йде до державного бюджету, а лише незначна частина залишається в місцевому.

Податки видобувного сектора України не мають цільового спрямування, на відміну від Казахстану, де існує Національний фонд республіки, який здійснює акумуляцію частини надходжень від нафтогазового сектора економіки. Це відбувається за сприятливої цінової кон'юнктури з метою збереження таких доходів для майбутніх поколінь і підтримки необхідного рівня витрат на випадок різкого падіння ціни на нафту. Бюджетний кодекс передбачає з боку нафтовидобувних і гірничорудних компаній відрахування на соціально-економічний та інфраструктурний розвиток країни. Це відбувається шляхом укладання угод з місцевим урядом і при цьому, відповідно до ІПВГ, такі фінансові надходження є підзвітними.

А от специфічні інституції Норвегії (Statoil та State's Direct Financial Interest), в яких держава володіє часткою багатьох нафтогазових родовищ, трубопроводів та об'єктів наземної інфраструктури, податки, дивіденди та збори від нафтопродуктів направляють до новоствореного Державного пенсійного фонду (колишній Державний нафтовий фонд). Проте даний фонд використовує кошти не на пенсійні виплати, а інвестує в різні проекти. Серед підприємств, проекти яких він інвестує, Apple, Microsoft, Nestle. Фонд володіє близько 800 млрд дол., і з них лише 4% на рік потрапляють до бюджету країни.

Індонезійські компанії видобувної галузі несуть не лише соціально-корпоративну відповідальність, а й екологічну. Саме в Індонезії видобувна галузь, відповідно до законодавства, зобов'язана фінансувати відновлення навколишнього середовища та рекультивацію земель. За допомогою програм соціальної відповідальності здійснюється підтримка різних галузей і сфер: культурних, освітніх, економічних, а також здійснюються пожертвування для потерпілих від стихійного лиха.

Проаналізувавши світовий досвід використання податкових надходжень, варто зауважити, що досягнення прозорості за допомогою акумуляції податкових надходжень переважно до місцевих бюджетів приведе до раціонального та справедливого розподілу коштів за інтересами всіх сторін процесу споживання та використання природних ресурсів, які, згідно з Конституцією, по праву належать народові.

ВИСНОВКИ

Видобувна галузь займає значну частку у формуванні ВВП країни. Прозорість в цій сфері важлива, а забезпечити її може нефінансова звітність, зокрема звіт про платежі на користь держави. На сьогодні він є регламентованим та активно подається компаніями видобувної галузі. Завдяки імплементації законодавства та розробці рекомендацій щодо написання такого звіту компанії нафтовидобувного сектора мають змогу публікувати інформацію, яка вказує не лише на кількість надходжень у бюджет держави, а й якісні показники діяльності таких компаній. У звіті відображено інформацію, що стосується прибутку та податкових відрахувань на користь держави, проте форма звіту потребує подальшого вдосконалення та включення інформації про цільове використання таких надходжень в Україні. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>
2. Ініціатива прозорості видобувних галузей України. URL: <http://eiti.org.ua/pro-eiti/>
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>
4. Боярова О. А. Щодо формування звіту про платежі на користь держави // Всеукраїнська науково-практична конференція «Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева»: збірник тез доповідей (м. Київ, 22.02.2022 р.). Київ, 2022. С. 22–25. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u209/zbirnik_tez_dopovidey_22.02.22_r_0.pdf#page=22
5. Закон України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» від 18.09.18 р. № 2545-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text>
6. Звіт ІПВГ 2014–2019 рр. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245516209>
7. Аналіз внеску видобувної галузі в економіку України / Асоціація Енерго Транспортність. URL: <https://energytransparency.org/index.php/biblioteka/253-analiz-vnesku-vidobuvnoji-galuzi-v-ekonomiku-ukrajini>
8. Малишкін О. І. Звіт про платежі на користь Уряду – яким він може бути? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 11–12. С. 13–19.
9. Олійник Я. В. Запровадження звітування про платежі на користь держави в Україні // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту» (м. Київ, 17 листопада 2017 р.). Київ, 2017. С. 140–141. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/23386/1/140-141.pdf>
10. Снежко Е. Корпоративная социальная ответственность как неотъемлемая часть ведения бизнеса. URL: <https://www.capital.ua/ru/publication/23871-dlya-ukrainskogo-biznesa-korporativnaya-sotsialnaya-otvetstvennost-v-osobennosti-kak-sostavnaya-boleee-masshtabnogo-yavleniya-ustoychivogo-razvitiya-sustainable-development-do-sikh-por-neredko-vosprinimaetsya-kak-zagranichnaya-dikovinka-idazhe-krupnymi>
11. Jansky P., Knobel A., Meinzer M., Palanska T. Country-by-Country Reporting and Other Financial Transparency Measures Affecting the European Union. *IES Working Paper* 21/2020. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/228103/1/1726539466.pdf>
12. Hanlon M. Country-by-Country Reporting and the International Allocation of Taxing Rights. *Bulletin for International Taxation*. April/May 2018. P. 209–217. URL: <https://maxlewis.com.sg/wp-content/uploads/2020/04/1-Country-reporting-Hanlon.pdf>
13. Sikka P., Murphy R. Unitary Taxation: Tax Base and the Role of Accounting. *SSRN*. 2015. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2633997>
14. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
16. Ініціатива прозорості у видобувних галузях. Національний звіт України 2016. Київ, 2018. 358 с. URL: https://eiti.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Zvit-IPVH-UA_final.pdf
17. Ініціатива прозорості у видобувних галузях. Звіт ІПВГ України 2017. Київ. 2020. 436 с. URL: https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2017_eiti_report_full_ukraine.pdf
18. Ініціатива щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. Звіт ІПВГ України 2018. Київ, 2021. 529 с. URL: https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukraine_report-eiti_ua_2018_final.pdf
19. Ініціатива щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. Звіт ІПВГ України 2019. Київ, 2021. 527 с. URL: https://eiti.org/sites/default/files/attachments/report-eiti_ua_2019_final.pdf
20. Ініціатива щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. Звіт ІПВГ України 2020. Київ, 2022. 645 с. URL: https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2020_ukraine_eiti_report.pdf
21. Ініціатива щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. Звіт ІПВГ України 2021. Київ. 2023. 581 с. URL: https://eiti.org/sites/default/files/2023-02-UA_EITI_Report_2021_UKR_final.pdf

REFERENCES

- “Analiz vnesku vydobuvnoi haluzi v ekonomiku Ukrainy” [Analysis of the Contribution of the Mining Industry to the Economy of Ukraine]. *Asotsiatsiia Enerho Transporentnist*. <https://energytransparency.org/index.php/biblioteka/253-analiz-vnesku-vidobuvnoji-galuzi-v-ekonomiku-ukrajini>
- Boiarova, O. A. “Shchodo formuvannia zvituvannia pro platezhi na koryst derzhavy” [Regarding the Formation of a Report on Payments in Favor of the State]. *Naukovi chytannia profesora Hryhorii Herasymovycha Kireitseva*. 2022. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u209/zbirnik_tez_dopovidey_22.02.22_r_0.pdf#page=22
- “Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings”. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- Hanlon, M. “Country-by-Country Reporting and the International Allocation of Taxing Rights”. *Bulletin for International Taxation*. April/May 2018. <https://maxlewis.com.sg/wp-content/uploads/2020/04/1-Country-reporting-Hanlon.pdf>
- “Initsiatyva prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Nationalnyi zvit Ukrainy 2016” [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2016]. Kyiv, 2018. https://eiti.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Zvit-IPVH-UA_final.pdf
- “Initsiatyva prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2017” [Extractive Industries Transpar-

ency Initiative. National Report of Ukraine 2017]. Kyiv, 2020. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2017_eiti_report_full_ukraine.pdf

"Initsiatyva prozorosti vydobuvnykh haluzei Ukrainy" [The Initiative of Transparency of Extractive Industries of Ukraine]. <http://eiti.org.ua/pro-eiti/>

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2018" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2018]. Kyiv, 2021. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukraine_report-eiti_ua_2018_final.pdf

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2020" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2020]. Kyiv, 2022. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/ukr_2020_ukraine_eiti_report.pdf

"Initsiatyva shchodo zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2021" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2021]. Kyiv, 2023. https://eiti.org/sites/default/files/2023-02/UA_EITI_Report_2021_UKR_final.pdf

"Initsiatyva shchodot zabezpechennia prozorosti u vydobuvnykh haluziakh. Zvit IPVH Ukrainy 2019" [Extractive Industries Transparency Initiative. National Report of Ukraine 2019]. Kyiv, 2021. https://eiti.org/sites/default/files/attachments/report-eiti_ua_2019_final.pdf

Jansky, P. et al. "Country-by-Country Reporting and Other Financial Transparency Measures Affecting the European Union". *IES Working Paper 21/2020*. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/228103/1/1726539466.pdf>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text>

Malyshekin, O. I. "Zvit pro platezhi na koryst Uriadu – yakym vin mozhe buty?" [Report on Payments in Favor of the Government – What Can It Be?]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 11-12 (2017): 13-19.

Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://www.mof.gov.ua/uk>

Oliinyk, Ya. V. "Zaprovadzhennia zvituvannia pro platezhi na koryst derzhavi v Ukraini" [Introduction of Reporting on Payments to the State in Ukraine]. *Suchasni tendentsii rozvytku obliku, opodatkuvannia, analizu i audytu*. 2017. <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/23386/1/140-141.pdf>

Sikka, P., and Murphy, R. *Unitary Taxation: Tax Base and the Role of Accounting*. SSRN, 2015. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2633997>

Snezhko, Ye. "Korporativnaya sotsialnaya otvetstvennost kak neotemlemaya chast vedeniya biznesa" [Corporate Social Responsibility as an Integral Part of Doing Business]. <https://www.capital.ua/ru/publication/23871-dlya-ukrainskogo-biznesa-korporativnaya-sotsialnaya-otvetstvennost-v-osobennosti-kak-sostavnaya-bolee-masshtabnogo-yavleniya-ustoychivogo-razvitiya-sustainable-development-dosikh-por-neredko-vosprinimaetsya-kak-zagranichnaya-dikovinka-i-dazhe-krupnymi>

"Zvit IPVH 2014-2019 rr." [EIA Report 2014-2019]. <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245516209>

УДК 657.330.5

JEL: M40; M49

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-147-152>

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

©2023 ЮГАС Е. Ф., ЛАЛАКУЛИЧ М. Ю., РИБАКОВА Л. П.

УДК 657.330.5

JEL: M40; M49

Югас Е. Ф., Лалакулич М. Ю., Рибаклова Л. П. Облікова політика підприємства в умовах війни

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і практичних аспектів дослідження облікової політики підприємства в умовах війни. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію незалежної та суверенної України спричинило виникнення значних негативних явищ і процесів, що відбуваються в економіці та суспільстві. Найбільш вагомого руйнівного впливу дестабілізуючі чинники завдали сфері підприємництва, внаслідок чого ведення господарської діяльності піддалося значним дестабілізуючим змінам, а ризики негативної дії істотно посиллися. Запровадження спеціального правового режиму воєнного стану в країні обумовило необхідність ведення обліку господарських операцій на підприємствах із урахуванням факторів війни, що істотно переформатувало підходи до облікової системи на підприємствах і спричинило її зміни. У статті проаналізовано основні наукові підходи до визначення сутності облікової політики підприємства та з'ясовано особливості її зміни в контексті економіко-правового аналізу чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Доведено вагомий деструктивний вплив існуючих дестабілізуючих чинників воєнного характеру на стан і зміни облікової політики підприємства, що обумовлені необхідністю відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності господарських операцій, пов'язаних із: неможливістю здійснення господарської діяльності або її істотними обмеженнями внаслідок ведення активних бойових дій; вимушеною релокацією суб'єктів господарювання на відносно безпечні території; законодавчими обмеженнями на розрахунок із російськими та білоруськими контрагентами; посиленням ризиків дефолту контрагентів; знищенням, масштабними руйнуваннями, пошкодженням і знеціненням активів внаслідок активних бойових дій; наданням допомоги на оборону; а також веденням розрахунків із працівниками в умовах воєнного стану. Запропоновано основні методи вдосконалення облікової політики підприємства в умовах війни.

Ключові слова: бухгалтерський облік, облікова політика, чинники воєнного характеру, система обліку, структурні деформації.

Табл.: 1. Бібл.: 10.